Religija

- Opredelitev
  - Sveto, morala, način življenja, obredi, običaji, božanstvo
- Kulturna univerzacija
  - Religijo najdemo povsod, v vseh kulturah
- Pomemben vpliv na posameznika in na družbo
  - Norme, vrednote, vzorci vedenja
  - Običaji, navade
  - Razumevanje sveta, samega sebe
  - Položaj ženske
  - Vojne, terorizem
  - Kultura (umetnost, glasba)
- Sestavine / razsežnosti religije
  - Verska priopved
    - 2 obliki:
      - Pisna
      - Ustna
    - Vsebina
      - Razlaga nastanka in razvoja stvarnosti
      - Verske resnice
  - **Verska dogme**
    - Izhajajo iz verskih resnic
    - Razlaga verskih naukov, pripovedi
    - Teologija
    - Prilagajanje dogem duhu časa in prostora
  - **Versko ravnanje**
    - Ravnanje ljudi pri vsakdanjih opravilih skladno z verskimi normami
    - Rituali, obredi pri katerih gre za nek odnos z nadnaravno stvarnostjo
    - Posvečena mesta, verska svetišča
    - Individualni, skupinski obredi
  - **Verska simbolika**
    - Sestavina verskih obredov
    - Manifestacije svetega
      - Kraji, predmeti, živali, osebe, časovna obdobja, prazniki, obredi, besedila
    - Sveto – sakralno ; profano – posvetno
  - **Versko doživetje**
    - Doživetje svetega
    - Ob obredih
  - **Etična razsežnost religij** (nauk o pravih in nepravih ravnanjih)
    - Teonomna etika (božje avtorstvo etičnih norm)
    - Antroponomna etika (izvor etike v človeku
    - Etični modeli (kult svetnikov)

- Ideje retribucije – povračila

Tipi religij

- Stopnja razvitosti
  - Razvite (krščanstvo, islam....)
  - Prvobitne (afriška plemena)
- Razširjenost
  - Univerzalne (svetovne)
  - Lokalne (etnične)
- Stopnja organiziranosti
  - Organizirane
  - Neorganizirane
- Težnje po širitvi
  - Misionarske
  - Nemisionarske

Enostavni supernaturalizem

- Predindustrijske družbe
- V naravnih pojavih, predmetih vidijo silo, ki vpliva na njihovo življenje
- Sila = mana
- Rituali
- Primer: eskimska ljudstva

Animizem

- Verovanje v duhove in druga nadnaravna bitja
- Duhovi prebivajo v živalih, rastlinah, nebesnih telesih, ljudeh

- Totemizem (spada pod animizem)
- Verovanje v poveanost plemena z določenimi živalmi, rastlinami, predmeti – totemi
- Tabu
- Primer: rodovno-plemenska verstva

Teizem

- Verovanje v enega ali več bogov
  - Politeizem
  - Monoteizem

Sistem abstraktnih idealov – etične religije

- Nimajo boga, bogov
- Moralna in duhovna čistost človeka
- Primeri: budizem, konfucianizem, taoizem

Vrste religijskih organizacij

- Cerkev, denominacija, sekta, kult

Cerkev

- Velike religiozne organizacije (rimokatoliška cerkev, islam)
- Institucializirane, organizirane
- Hierarhija
- Duhovništvo – poklic (izobrazba)
- Posameznik je rojen vanjo
- Vsi družbeni sloji
- Ne priznava drugih verskih skupnosti – sebe ima za edino zveličano
- Avtoritarna interpretacija svetih knjig
- Povezanost z državo
- Odzivanje na aktualne družbene dogodke

Denominacija

- Srednje velike organizacije
- Se ne identificira z državo (zagovarja ločitev države in cerkve)
- Priznava druge religije – strpnost
- »svobodna, neprisiljena« privolitev
- Večji poudarek na individualni religijski dejavnosti
- Se prilagajajo družbenim spremembam
- Duhovništvo – poklic (izobrazba)
- Primer: protestantske skupine (ZDA): baptisti, metodisti, anglikanci, prezbiterijanci

Sekta

Novo ime za sekto: nova religiozna gibanja

- Majhne
- V konfliktu z državo, cerkvijo
- Verjamejo, da imajo monopol nad versko resnico (cerkev)
- Prostovoljno članstvo, odrasli
- Manj organizirane
- Vstopni, izstopni pogoji
- Nadzor nad življenjem posameznika
- Karizmatični voditelj
- »globoko« vdani verovanju

- Lahko se izločijo iz družbenega življenja
- Pogosto izhajajo iz krščanstva
- Primeri: jehove priče, amiši, mormoni, krišnovci, rastafarjanci, …
- Skrajni primeri: Tempelj ljudstva, Vrhovna resnica, Red sončnega templja, satanizem

Kult

- Manjše organizacije
- Ni v konfliktu z družbo, cerkvijo
- Niso kritični, izključujoči do drugih religij
- Dopuščajo obstoj drugih religij (strpnost)
- Imajo velik priliv in odliv članstva
- Možno članstvo v več kultih
- Nad posamezniki je malo nadzora
- Odrešitev razumejo kot osebni dosežek, duhovna rast (meditativne tehnike)
- Izhajajo iz vzhodnih tradicij
- Primeri: joga, TM, kabalizem, astrologija

Družbene in kulturne funkcije religije

[Funkcionalizem]

Integracijska funkcija religije

- Funkcionalizem
- Religija vpliva na oblikovanje skupnih norm, vrednot, moralnih načel – kolektivna zavest
- Integracija, harmonija, solidarnost
- Durkheim
  - Brzdanje človeškega egoizma
  - Motiviranje za ravnanja, ki ustrezajo potrebam družbe
  - Pomen obredov
- Funkcija zgublja na pomenu
  - Vse manj religioznih
  - Veliko religij
- Konflikti med religijami?
- Zanemarjanje dezintegracijske funkcije religije s strani funkcionalizma

Osmišljevalna funkcija religije

- Funkcionalizem (Parsons)
- Osmišljane dogodkov za katere pripadniki menijo, da se nebi smeli zgoditi

Socialno-nadzorna / etična funkcija religije

- Funkcionalizem
- Skupne norme, vrednote – družbeni nadzor
- Religija vpliva na delovanje družbe, posameznika (zapovedi, načela)
- Močan dejavnik nadzora v visoko institucializiranih religijah (RKC, islam)
- Sekte? (velik nadzor – skupinski samomori)

[konfliktna teorija] Marx – »Religija je opij za ljudstvo.«

Kompenzacijska funkcija religije

- Religija je kot nek nadomestek za tostransko neenakost
- Odsev človeške bede
- Gre za poskus narediti življenje znosnejše – nižji sloj išče tolažbo

- Legitimacijska funkcija religije
  - Opravičevanje družbene neenakosti – ljudje se sprijaznijo s svojim položajem
  - Hinduizem: kastni sistem (nauk o reinkarnaciji, karmi)
    - Višji sloj – opravičilo za svoje ravnanje

Sekularizacija

= proces pri katerem posvetni način življenja prevladuje nad religioznim

- Gre za upadanje pomembnosti religije v družbi (v gospodarskem, političnem, … pomenu)

Vzroki / procesi / družbene spremembe s katerimi je povezana sekularizacija

- Modernizacija (prehod iz tradicionalne v moderno družbo)
  - Urbanizacija
  - Razvoj znanost in tehnike
  - Industrializacija
  - Laizacija – zmanjševanje vpliva religije na druge institucije; ločitev cerkve od države
    - Laizacija šole, sodstva, umetnosti – avtonomna področja

Posledice sekularizacije

- Laizacija
- Odtujevanje cerkve
  - Zmanjševanje povezanosti posameznika na cerkve in verske skupnsti
  - Zmanjševanje udeležbe pri cerkvenih obredih
  - Neupoštevanje norm verskih skupnosi (spolnost, kontracepcija) – selektivna religioznost – posameznik je v odnosu do religije (cerkve) bolj avtonomen
  - Privatizacija religije – religija ne izginja, ampak obstaja na nek nov način
- Nastanek novih religioznih gibanj
  - Sekularizacija ali preoblikovanje religioznosti – revitalizacija religije
  - Potrošniški odnos do religije
- Zmajjševanje integracijske, legitimacijske in družbeno-nadzorne funkcije religije
- Verski pluralizem
  - Soobstoj različnih religij in religijskih organizacij
  - Religije v formalno-prevnem enakovrednem položaju
  - Zahteva veliko mero **tolerance**

Družbene spremembe s katerimi je povezan verski pluralizem

- Sekularizacija
- Uveljavljanje človekovih pravic (svoboda veroizpovedi / verovanja)
- Globalizacija, difuzija
- Migracije

Sekularna religija

- Čaščenje v okviru tradicionalnih religij (Bog, božanstvo) se prestavi na posvetne dogodke in osebe iz sveta politike, množičnih medijev, športa (oranžna revolucija, Esmeralda, ...)
- Prihaja do podobnih občutij kot v religiji

Civilna religija (del sekularne religije)

- Sakralizacija naroda – narod dobi sveti pridih
- Čaščenje državnih simbolov
- ZDA – sekularna država, ki vključuje elemente krščanske religije ($, roka na Bibliji)
- Komunizem, nacizem, fašizem

Civilna religija vs klasična religija

- Integracijska funkcija
- Legitimacijska funkcija
- Bog – karizmatična osebnost
- Obljubljajo rešitev (religija – nebesa; komunizem – egalitarno družbo)
- Vzbujanje čustvene reakcije
- Ravnanje (podobno obredom)

Revitalizacija religije

= prilagajanje religije novim družbenim razmeram oz. oživljanje religije

Kako se kaže revitalizacija?

- Nova religiozna gibanja (sekte, kulti), New age, sinkretizem, eklekticizem
  - Odraz sekularizacije in revitalizacije
- Naraščanje udeležbe pri verskih obredih
  - V 80ih naraščanje udeležbe pri verskih obredih (otoplitev režima)
  - Komercializacija religije (velika noč, božič)
- Ljudska religioznost
  - Ljudske pobožnosti, ki jih uvede cerkev (šmarnice, žegnanja, romanja, »life teen«)
  - Verovanje v horoskope, astrologijo, numerologijo, vedeževanje, magično (skrivnostno, prikrito)
- *Sekularna religija*
- *Civilna religija*
- **Verski fundamentalizem**
  - Fundamentalen = temeljen, radikalen
  - Konservativne religijske doktrine, gibanja, skupine, usmerjene proti moderni družbi – preureditev družbe v skladu z njihovimi verskimi nazori
  - Značilnosti verskih fundamentalizmov
    - Nezmotljivost svetih besedil (dobesedno branje)
    - Zavzemanje za trdne verske vrednote – sprememba celotne družbe v skladu z verskimi načeli
    - Zavračanje verskega pluralizma
    - Negativno vrednotenje moderne družbe (potrošništvo, hedonizem)
    - Nasprotovanje feminizmu, homoseksualcem, abortusu, konracepciji
    - Kdor se z njimi ne strinja je sovražnik
  - Primer: islamski fundamentalizem - terorizem